

протистояння. Обоснована необхідність доповнення існуючих досліджень по даній проблематиці розглядом базових елементів мировоззренческого протистояння, а також его основних форм. Проведен критический анализ основных концептов, с помощью которых эксплицируется мировоззренческое протистояние. Основные атрибуты (симметричность, эксклюзивность, редукционизм, ригидность, радикализм) и формы (невоенные и военные) мировоззренческого протистояния устанавливаются с помощью методов философской герменевтики и историко-философского анализа. Достигнутые результаты позволяют сформировать теоретический базис для дальнейших исследований мировоззренческих основ современных конфликтов.

Ключевые слова: мировоззрение, конфликт, противоречие, противоположность, мировоззренческое протистояние, информационная война.

* * *

УДК 327.351

Береза В. О.,
кандидат педагогічних наук, доцент, Черкаський
національний університет ім. Богдана Хмельницького
(Україна, Черкаси), gileya.org.ua@gmail.com

ДОВІРА ДО ВЛАДИ ЯК ПОКАЗНИК ПОЛІТИЧНОЇ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ

Системна криза в Україні зумовлює наявність суперечності між потребою переходу до демократичного і правового устрою життя та можливістю такому переходу на підставі наявного механізму правового регулювання. Адже одним з головних пріоритетів немінучих трансформацій механізму правового регулювання суспільних відносин має бути людський вимір. Але в нашій країні дотепер відсутнє ігнорування такого виміру як критерію оцінки ефективності будь-яких правових перетворень. Це, з одного боку, призводить до зменшення довіри до влади з боку громадян, а з другого – породжує проблему розподілу влади і способів її легітимізації. Подібні питання є найбільш актуальними для сільнот, які зазнають докорінних змін не тільки в царині суспільного буття, але й у сфері свідомості.

Ключові слова: влада, правова держава, політична соціалізація.

Головна ознака правової держави полягає в тому, що в ній державна влада певним чином обмежена і підзаконна. «Крім того, у правовій державі як деякі органи влади, так і сам правовий порядок організуються за допомогою самого народу. Таким чином, правовій державі також необхідно притаманна державна влада, але ця влада введена у певні рамки, вона здійснюється в певних формах і має строго правовий характер. У правовій державі влада повинна бути організована так, щоб вона не пригнічувала особистість; у ній як окрема особа, так і сукупність осіб – народ – повинні бути не тільки об'єктом влади, а й суб'єктом її» [1, с. 61].

Іншою рисою, що притаманна правовій державі, є забезпечення та захист загального блага – загального добробуту, публічних інтересів. «Загальне благо – ось формула – у якій коротко виражаються завдання та мета держави» [2, с. 124].

Публічні та приватні інтереси це головний предмет дослідження вітчизняної політико-правової науки – бо загальне благо при визнанні його як юридичне кваліфікованих публічних інтересів суспільства (публічні інтереси забезпечуються державною волею) необхідно розглядати насамперед як загальноправову умову реалізації приватних інтересів, мети, прагнень окремих індивідів, а не заперечення їх на догоду інтересам публічним і тим більше – державним при підміні до того ж ними публічних інтересів суспільства. Публічні інтереси, що становлять зміст загального блага (а до таких в сучасному демократичному суспільстві необхідно віднести, зокрема, реалізацію та захист прав і свобод людини і громадянина), визначають, по суті, межі дії приватних інтересів та приватного права.

У цьому розумінні основною метою чинної в суспільстві системи права має бути не уніфікація різноманітних приватних інтересів, не пригнічення свободи волі окремих індивідів, а створення правопорядку: по-перше, необхідного для рівного, однаково вільного вияву цих відмінностей; по-друге, для забезпечення суспільне необхідної рівноваги між свободою волі індивіда та загальним благом. Сприяючи формуванню загальних умов можливого спільного та узгодженого існування всіх членів даного суспільства як вільних та рівноправних у своїй правоздатності та правосуб'єктності суб'єктів, право тим самим має бути спрямоване на створення загальних умов для вираження і захисту блага кожного окремого індивіда.

Прогресивний розвиток українського посттоталітарного суспільства у формі демократичного правопорядку можливий тільки на основі впорядкованої, насамперед державою, приватної ініціативи самих індивідів, коли їх свідомо, вільно і законно співучасть у приватній, зокрема, цивільній та публічно-політичній сферах життєдіяльності розглядатиметься як регулюючий принцип організованості усіх сфер життя суспільства, загального правопорядку [3, с. 37].

Необхідність сучасної політико-правової реформи обумовлена передусім соціально-економічним і політико-юридичним аспектами системної кризи в Україні, зумовленої наявністю глибокого протиріччя між потребою переходу до демократичного соціально-економічного, суспільно-політичного та правового устрою життя і можливістю сприяння такому переходу чинного механізму правового регулювання. Структура та процес функціонування такого механізму мають, по-перше, ґрунтуватися на власному соціокультурному базисі; по-друге, бути взаємопов'язаними з усіма видами суспільних відносин; по-третє, реформування юридичних відносин має розглядатися не тільки як мета, а й як передумова трансформації усіх інших видів суспільних відносин, в тому числі в їх взаємодії як цілості соціуму; по-четверте, системоутворюючою ланкою політико-юридичних та інших видів суспільних відносин повинна визнаватися людина; по-п'яте, пріоритетним критерієм оцінки демократичного перетворення механізму правового регулювання суспільних відносин має бути *людський вимір*. Йдеться про вимір, яким нам до цього часу доводилося з різних причин жертвувати. І насамперед, в інтересах зміцнення держави.

Методологічна недооцінка громадянської, соціально-правової цінності людини як системоутворюючої ланки суспільних, серед них і політико-юридичних, відносин, ігнорування людського виміру як критерію оцінки ефективності будь-яких правових перетворень обумовлювали дотепер неспроможність не тільки існуючих наукових рекомендацій в сфері пізнання вітчизняного права, а й самого процесу його перетворення. Саме тому й досі в Україні немає не тільки розробленої та офіційно схваленої всіма гілками влади стратегії правового розвитку суспільства, а й визначеної тактики дій у процесі створення самостійної правової системи України. Відсутність же зазначених стратегії та тактики призводить часом до прийняття недостатньо виважених чи не до кінця продуманих політичних і юридичних рішень, що зумовлює негативні наслідки, зокрема в юридичній практиці, яка завжди має справу з долею людини.

Серед низки правових, соціальних і політичних явищ чільне місце належить владі. Жодна впорядкована людська спільнота не можлива без владних відносин, оскільки влада є необхідним елементом усталеного механізму взаємодії між членами спільноти. Наявність владних відносин є чимось самоочевидним, принаймні для сучасників, а тому особливих дискусій навколо джерела влади як правило не виникає. Інша справа – проблема розподілу влади та способи її легітимації – ось основоположні питання сучасного політичного дискурсу. Зрештою подібні питання є найбільш актуальними для спільнот, що зазнають докорінних змін, і не лише в сфері суспільного буття, але й на рівні людської свідомості та мислення.

Сучасний розвиток подій в Україні висвітлює саме ті аспекти проблемного розуміння влади, про які було згадано вище. В Конституції України в ст. 5 зазначено, що єдиним джерелом влади в державі є народ.

Отже, народ визнається як суверенний суб'єкт, що наділений, володіє та розпоряджається владою як тим, що належить йому по праву. При цьому право народу визнається як природне і є первинним по відношенню до прав окремого індивіда. Як наслідок утверджується домінування суспільства над індивідом, бо суспільство визнається суб'єктом влади, тоді як індивід – її об'єктом. А проблема навколо того, хто і як буде здійснювати владу в державі від імені народу є лише проблемою розподілу та легітимації влади. Таким чином переважною більшістю сучасних мислителів влада розуміється і розглядається швидше як соціальне, аніж політичне явище, оскільки суспільство функціонує за принципами великої сім'ї (Г. Арндт [4, с. 201]), головною особливістю якої є припущення про наявність єдиного віртуального інтересу.

Торкаючись проблеми привабливості влади, яка сполучена з таким соціально-політичним явищем як боротьба за владу, ми стикаємося з наступним аспектом прояву влади – *влада як самоцінна річ* та могутнє джерело мотивацій. Подібний аспект влади вказує на привнесеність психологічного та аксіологічного підходів до розуміння влади, але ніяким способом не прояснює джерело влади. В свою чергу, можна й прийти до думки, що влада певним чином вкорінена в свідомості суб'єкта або психіці підвладного. Це позиціонує *владу як вторинну по відношенню до усвідомлення залежності*, а отже також залишаються в межах розуміння влади як сили чи насилля. Взагалі в широких колах сучасних мислителів домінантним є розуміння влади як властивості соціальних статусів, ролей, що дозволяє контролювати ресурси, засоби впливу тощо.

Домінантний спосіб розуміння влади очевидно пов'язаний з тим, що проблема влади є водночас однією з найвідкритіших в людському бутті проблем, оскільки владою пронизані практично всі існуючі в спільноті відносини; і це при тому, що в буденному житті людина не надає особливої уваги відносинам влади, сприймаючи їх радше як повсякденну даність, аніж щось особливе, таке, що потребує додаткової уваги. З іншого боку, феноменологічне підґрунтя влади не можливо виявити в повному його обсязі раз і назавжди, бо від погляду мислителя весь час уникає дещо, що однозначно вказує на онтологічне джерело влади. Ми стикаємося з явищем влади лише в спільноті, точніше в процесах взаємодії між людьми як їх "енергетичне" чи силове наповнення, (якщо

скористатися терміном в контексті фізики). Однак саму спроможність до підтримування владних відносин слід шукати в природі людини або ж виводити зі становища людини, як низки обставин людської екзистенції, які визначають буття людини на Землі, та є сукупністю причин, що породжують ряд людських спроможностей.

Таким чином, ми стикаємося з двома, умовно виокремленими, підходами до розгляду проблеми влади – онтологічним та онтичним. І якщо перший досліджує владу як трансценденцію, з'ясовуючи при цьому як влада можлива сама по собі; то другий – більше спрямований на висвітлення низки питань на кшталт того, що слід розуміти під поняттям влади в політичному її вимірі взагалі, яким чином владні відносини виникають в спільноті, та чому людина схильна підтримувати ці відносини. Слідуючи в руслі другого підходу, який здебільшого притаманний філософії права та політичній філософії, тощо, вирізняються класичні та некласичні концепції влади. Спільною рисою і тих і інших є спроби дослідити глибинні основи влади.

В класичних філософсько-правових концепціях влада здебільшого розглядається як особливі відносини між людьми, що здатні реалізувати власне свою волю. Традиція інтерпретації влади в термінах волі, - будь-то воля класу, групи чи індивідуальна, але однозначно суб'єктивна, хоча й існують намагання окремих класиків об'єктивувати, наприклад, волю класу, - сходять ще до давніх греків. Основоположниками такої традиції прийнято вважати Платона та Аристотеля, які чітко вказували на дихотомію: володар – раб. Аристотель, наприклад наголошував на тому, що рабом людина є не в силу обставин, які склалися, а, насамперед, в силу того, що раб сам змиряється зі своїм становищем, віддаючи перевагу вигодам життя перед свободою. Тобто раб, на думку Аристотеля, будучи звісно людиною, позбавлений волі, а тому з необхідністю потребує управління собою заради власної вигоди [5, с. 380].

Подібний підхід до розуміння влади немає нічого спільного з теологічним виміром влади, якого їй надавали в епоху середньовіччя. Давні греки зовсім не потребували трансцендентального начала, яке б узаконювало будь-яку владу. Відносини влади вони виводили з самої природи людини, її схильності підкорятися чи управляти. Певним чином схожий погляд на владу, долаючи церковні та релігійні догмати, оприлюднив Маккіавелі. Він висунув ідею про світський характер влади. Влада, на його думку, необхідна для стримування егоїстичної природи людини [6, с. 30].

Воля як атрибут влади в часи просвітництва надає останній раціонального виміру та з необхідністю вказує на наявність суб'єкта і об'єкта влади, що знаходяться в опозиції один до одного. Вплив суб'єкта влади на об'єкт спирається на раціонально обґрунтовані та схвалені методи впливу, вдаючись до застосування раціонально відібраних інструментів примусу.

Рухаючись далі у пошуках факторів, що визначають водночас характер індивідуального буття людини та спільного буття людей, Г. Арндт висуває власне бачення проблеми влади. У своєму пошуку авторка виходить з того, що влада не лише відмінна від примусу та насилля, але вона також вивисується над безсуб'єктивністю свого джерела та вкоріненість в структурах людського буття. На думку Г. Арндт: "Влада – це те, що утримує

громадську сферу, потенційний простір появи між діями та мовленням людей. ...Влада є завжди, якби ми сказали, і вона потенційна, змінна, вимірна, надійна одиниця, подібно до сили та міцності” [4, с. 153].

Тобто влада є деяким феноменом, що притаманний самій людині і сполучений певним чином з її природою, однак проявляється лише в процесі взаємодії між людьми. Поза взаємодією влада не проявляється, вона модифікується в силу чи майстерність. А в публічному просторі, навпаки, сила чи майстерність під тиском обставин становища людини модифікуються у владу. В такий спосіб відбувається вирівнювання потенціалів членів спільноти як політичних істот та надання гідності людському буттю.

Щоб запобігти руйнуванню публічної сфери, або її виродженню, Г. Арндт вдається до розрізнення правил, що лежать в основі взаємодії членів спільноти [4, с. 47]. З одного боку, це правила, що просто виконуються, і які повертаються до схеми панування, опертою на відносини повеління та покори. А з іншого – визнані правила. Останні найбільшої виразності набувають в процесі гри. Визнані правила переважно спираються на бажання грати, на відміну від бажання заробляти собі на життя, як це притаманно правилам звичайного виконання; та є директивними без примусовості.

При цьому сила не породжує жодного ефекту на рівні людського спілкування, бо на рівні суб'єкта вона не має жодної точки прикладання. Людину можливо, в крайньому випадку, знищити фізично, але ніяким чином не примусити її змінити свої переконання, якщо тільки вона не захоче того сама. Тому застосування сили в політичній сфері є неефективним.

Більше того, застосування сили водночас загрожує нормальному функціонуванню влади та вступає у конфлікт зі спроможністю людини започатковувати щось нове, а саме – саму себе. Будучи сполученою з процесом виготовлення, сила природнім шляхом спрямована на руйнування людської спроможності до самоzapочatкування, бо націлена на “виготовлення людини” у відповідності до певних стандартів чи ідей. Як наслідок під тиском сили відбувається руйнування публічної сфери, що веде до втрати політичної влади, яка ґрунтується на взаємодії та визнанні.

Поєднує одне з одним *антропологічне поняття дії* та *політичне поняття влади* здатність до нововведення, пов'язана з дією, яка може розгортатися лише за умов появи і функціонування влади, опертої на діяльність разом у згоді. Яскравими прикладами появи влади саме в цьому контексті є низка рухів опору, як-от будапештське повстання, феномен “пражської весни” тощо, коли учасники опору чи громадської непокори долучають свій голос до спільноти, формуючи тим самим “єдине тіло” опору.

Отже, проблема влади є однією з ключових в галузі політичної філософії, бо від того, що саме ми розуміємо під владою або яка з парадигм влади є домінантною на певному історичному етапі в спільноті, в значній мірі залежить спосіб організації і функціонування спільноти. Якщо під владою розуміється легальний примус та насильство, то ми маємо справу з суспільством, в основу функціонування якого покладено принцип спільного інтересу або ще – “невидимої руки”, а відносини в такій спільноті формуються на зразок

сімейних. “Інформаційне” суспільство породило підозру “всепідназорності” людського життя, коли кожен член спільноти здійснює контроль за своєю діяльністю від імені суспільства, породжуючи та примножуючи тим самим “безособову” владу структур людського буття. Нарешті, прагнення повернути людині її гідність спонукало до витворення специфічного розуміння природи влади. Влада стає атрибутом людської спільноти, де спілкуються і взаємодіють між собою “рівні відмінності”.

Головний напрям демократичної трансформації українського суспільства, його суть повинні полягати не в ігноруванні публічної влади, державної волі в ім'я приватних інтересів окремого індивіда, а перш за все в реалізації принципу пріоритету публічних інтересів суспільства над можливими приватними інтересами держави, яка в особі своїх органів і посадових осіб повинна функціонувати на підставі та в межах правового закону. Втілення цього принципу у життя повинно насамперед зробити неможливим авторитаризацію державної влади, узурпацію з боку держави, її органів чи посадових осіб права визначати і змінювати конституційний лад у країні.

Як наголошується у ст. 5 Конституції України, нвхто не може узурпувати державну владу. У цьому розумінні демократія, захист прав і свобод людини повинні відігравати роль найефективнішого гаранта соціально-правової цінності людської особистості та обмежувача зловживання владними повноваженнями з боку небагатьох осіб.

Список використаних джерел

1. Зінченко В. В. Громадянське суспільство: шляхи, форми та перспективи (соціально-філософські ідеї і політико-правові тенденції сучасності) [Текст] / В.В.Зінченко. – К:МАУП, 2007. – 468 с.
2. Dannemann R. Das Prinzip Verdinglichung [Text]/R. Dannemann.– Wiesbaden: Panorama, 2005. –166 s.
3. Зінченко В. В. Інституалізація демократичного самоуправління в контексті розвитку громадянського суспільства в Україні [Текст] / В. В.Зінченко //Віче. Журнал Верховної Ради України. – 2009. – № 19. – С. 34-37.
4. Arendt H. On Revolution [Text]/ H. Arendt. – Penguin Classics, 2006. –368 p.
5. Аристотель. Политика // Аристотель. Сочинения: в 4-х т. / Аристотель. – М.: Мысль, 1976. – Т. 4. – С. 376-644.
6. Невичерпність демократії. Видатні діячі минулого і сучасного про вільне, демократичне суспільство і права людини: Антологія [Текст]. – К.: Наук. думка, 1994. – 245 с.

References

1. Zinchenko V. V. Hromadyans'ke suspil'stvo: shlyakhy, formy ta perspektyvy (sotsial'no-filosof's'ki ideyi i polityko-pravovi tendentsiyi suchasnosti) [Tekst] / V.V.Zinchenko. – K:MAUP, 2007. – 468 s.
2. Dannemann R. Das Prinzip Verdinglichung [Text]/R. Dannemann.– Wiesbaden: Panorama, 2005. –166 s.
3. Zinchenko V. V. Instytualizatsiya demokratychnoho samoupravlinnya v konteksti rozvytku hromadyans'koho suspil'stva v Ukraini [Tekst] / V. V.Zinchenko //Viche. Zhurnal Verkhovnoyi Rady Ukrainy. – 2009. – # 19. – S. 34-37.
4. Arendt H. On Revolution [Text]/ H. Arendt. – Penguin Classics, 2006. –368 p.
5. Arystotel'. Polytyka // Arystotel'. Sochynenyya: v 4- kh t. / Arystotel'. – M.: Mysl', 1976. – T. 4. – S. 376-644.
6. Nevycherpnist' demokratiyi. Vydatni diyachi mynuloho i suchasnoho pro vil'ne, demokratyчне suspil'stvo i prava lyudyny: Antolohiya [Tekst]. – K.: Nauk. dumka, 1994. – 245 s.

Bereza V. A., Ph.D., associate professor, Cherkasy National University. Bohdan Khmelnytsky (Ukraine, Cherkasy), gileya.org.ua@gmail.com

The credibility of the government as a measure of political socialization

System crisis in Ukraine determines the presence of contradictions between the need for transition to a democratic and legal way of life and the possibility of such a transition mechanism based on existing regulations. Because one of the main

priorities of the inevitable transformation mechanism of legal regulation of social relations must be a human dimension. But in our country is still palpable neglect this dimension as a criterion for evaluating the effectiveness of any legal changes. On the one hand, leads to a decrease in trust in the government by the citizens, and the other - the same problem generating power distribution and ways of its legitimacy. Such questions are the most important for communities that suffer dokorinyh changes not only in the realm of social life, but also in the mind.

Keywords: government, rule of law, political socialization.

Берега В. А., кандидат педагогических наук, доцент, Черкасский национальный университет им. Богдана Хмельницкого (Украина, Черкассы), gileya.org.ua@gmail.com

Доверие к власти как показатель политической социализации личности

Системная кризиса в Украине обуславливает наличие противоречия между потребностью перехода к демократическому и правовому устройству жизни и возможностью такому переходу на основании имеющегося механизма правового регулирования. Ведь одним из главных приоритетов неизбежных трансформаций механизма правового регулирования общественных отношений должно быть человеческое измерение. Но в нашей стране до сих пор оцутимо игнорирование такого измерения в качестве критерия оценки эффективности любых правовых преобразований. Это, с одной стороны, приводит к уменьшению доверия к власти со стороны граждан, а с другой - порождает проблема является распределения власти и способов ее легитимации. Подобные вопросы являются наиболее актуальными для сообществ, которые испытывают докориних изменений не только в области общественного бытия, но и в сфере сознания.

Ключевые слова: власть, правовое государство, политическая социализация.

* * *

УДК 1.147

Ягодзінський С. М., кандидат філософських наук, доцент, Національний авіаційний університет (Україна, Київ), sophist@nau.edu.ua

СТРАТЕГІЇ РЕАЛІЗАЦІЇ СОЦІОКУЛЬТУРНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ГЛОБАЛЬНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ МЕРЕЖ

Досліджено сутність пізнавальних стратегій організації інформаційної діяльності як атрибуту цивілізаційного розвитку глобалізованого соціуму на початку ХХІ століття. Обґрунтовано, що процес інституалізації інформаційних мереж потребує перебудови в масовій свідомості когнітивних установок. До них мають бути віднесені алгоритмічні, структурно-функціональні, стохастичні, імовірнісні моделі прийняття стратегічних рішень. Встановлено, що інформаційна діяльність була притаманною усім типам суспільного устрою. Але лише в суспільстві, заснованому на соціальних мережах, інформаційна діяльність стає атрибутом особистості, складовою процесу її соціалізації. Спираючись на поняття раціональності соціальних дій М. Вебера та комунікативної раціональності Ю. Хабермаса, висунуто гіпотезу про формування інформаційної раціональності, як основи стратегії втілення соціокультурного потенціалу глобальних інформаційних мереж.

Ключові слова: глобальна інформаційна мережа, інформаційне суспільство, пізнавальна стратегія, соціокультурний потенціал.

Будучи історично сформованим соціальним інститутом та соціальною мережею, на рубежі ХХ – ХХІ століть наука з притаманною їй інноваційно-дослідницькою сферою стала основою інформаційної (комп'ютерної, цифрової, технократичної) революції. По-новому розмічаючи суспільний поділ праці, визначаючи потреби, цінності й інтереси соціальних суб'єктів, впливаючи на темпи соціальної динаміки, мобільності, стратифікації вона надає засоби здійснення інформаційної діяльності в режимі on-line та концентрує її в межах мережевої структури. Саме тому на позначення сучасного етапу цивілізаційного поступу нерідко використовується поняття «мережеве суспільство». Концепція мережевого суспільства (network society) набула значного поширення в соціально-філософських дослідженнях і застосовується паралельно з такими поняттями як «інформаційне суспільство», «суспільство ризику», «суспільство знання», «постіндустріальне суспільство», «емерджентне

суспільство» та іншими. Незважаючи на те, що в деякому діапазоні значень вказані поняття є синонімічними, термін «мережеве» вирізняється тим, що характеризує тип структур, які лежать в основі соціального буття, а також передбачає їхню історичну змінність.

Високо оцінюючи творчий внесок М. Кастельса, Дж. Мартіна, Б. Веллмена, Я. ван Дейка в концептуалізацію феноменів мережевої спільноти, мережевих структур та мережевого суспільства, мусимо визнати, що на початку ХХІ ст. стан і тенденції суспільного розвитку ставлять нові завдання. Сформульовані в 80–90 роках ХХ ст. прогресивні та деякою мірою пророчі ідей знайшли своє втілення в віртуальних соціальних мережах, цифрових комунікативних платформах, web-сервісах тощо. Маючи достатню практику використання технологій, які перетворили суспільство у справжню «мережеву країну» (Р. Хілц, М. Турофф), соціальні філософи виявляють нові суперечності, тенденції, перспективи, напрями цивілізаційного розвитку. У даному контексті нам імпоує логіка аналізу мережевого суспільства, представлена у низці публікацій О. В. Назарчуком. Репрезентуючи суспільство кінця ХХ – ХХІ століття крізь призму комунікації та медіареальності, дослідник наполягає на тому, що структура та конфігурація сучасних мереж (зокрема інформаційних) індивідуалізується. За рахунок цього «реальна комплексність і морфологія мереж виявляється не в локальному просторі... а в глобальному світі. Саме глобальна розгортка перетворює елементарні конструкції в складні за своєю будовою мережі» [6, с. 74]. Що ж надає усталеним, інституційованим соціальним мережам глобального виміру? Відповідь на це запитання здається очевидною за формою – комунікативний ефект. Якщо у попередні епохи він жодним чином не вирізнявся з-поміж інших соціальних процесів, то в епоху цифрових систем комунікації різко звузила соціальний час і простір. Інформаційні мережі в соціальній реальності справили такий ефект, який би мав факт відкриття швидкостей, що перевищують швидкість світла.

У розрізі сказаного ми поділяємо установку представників світ-системного підходу (Ф. Бродель, І. Валлерстайн) щодо значення феномену системності як у процесі індивідуального сприйняття суспільних процесів, так і при проектуванні політичних, економічних, культурних трансформацій соціальної реальності. На початку ХХІ ст. необхідність орієнтації на системне мислення вже не потребує додаткового обґрунтування і сприймається в соціальній філософії як тренд. Воно є основою для моделювання, осмислення зв'язків, залежностей, відношень, які визначають конфігурацію глобального соціального простору. Нині інформаційні системи виступають віссю соціальних перетворень і суспільних рухів, концентрують в собі сукупність суспільних норм, регулятивів, цінностей, схем, стилів, паттернів. Тому однією з ключових проблем при аналізі мережевого суспільства є усвідомлення актуальності формування в масовій свідомості когнітивних, алгоритмічних і структурно-функціональних пізнавальних стратегій. Потреба в пізнанні, освоєнні, яка в наш час стала домінуючою, визначає критерії розбудови сучасного суспільства як в технологічному, так і в соціокультурному вимірах.

Здійснено невелику ретроспективу філософських уявлень щодо статусу пізнавальних стратегій з